

of strengthening measures for timely identification and treatment of violations of visual functions among children of early age with involvement of parents and families, medical personnel, educators (preschool) for the purpose of the organization of multidisciplinary solution of a complex medico-social problems of education and development of such children, with forming a positive forecast of their socialization, and employment in the future.

Interaction and cooperation between the family doctor and pediatric ophthalmologist within their competences with regard to visual analyzer's violation from the first days of life allows to perform effective and long observation of a family, thus preventing development of medico-social disadaptation both the child and his/her family. The research results of the changes of the quality of life components are informative for future socialization of the child, his/her family as well as parent's attitude to the child's disease and treatment.

Key words: *quality of life of children, ophthalmologic pathology, the organization of delivery of health care to children with violation of visual functions, blindness, poor eyesight, treatment-and-prophylactic help to children of the first years of life.*

Стаття надійшла до редакції 16.01.2017 р.

Г. О. Слабкий¹, В. В. Шафранський², І. С. Миронюк¹, Л. О. Качала¹

¹ Ужгородський національний університет
– м. Ужгород, Україна,

² Національний медичний університет імені О. О. Богомольця МОЗ України
– м. Київ, Україна

УДК 316.728:001.12

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я ЯК НАУКОВА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Розроблені методичні підходи до організації наукових досліджень в системі громадського здоров'я. Визначені напрямки, об'єкт, методи дослідження в системі громадського здоров'я. Запропонована система підготовки наукових кадрів. Запропоновані для України інновації відповідають рекомендаціям ВООЗ.

Ключові слова: *громадське здоров'я, наукова спеціальність, дослідження, об'єкт, напрямки, методи, підготовка наукових кадрів.*

ВООЗ одним із провідних напрямків діяльності в Європейському регіоні зі збереження та зміцнення здоров'я населення визначила розвиток системи громадського здоров'я. Дане рішення закріплено в документі під назвою «Європейський план дій з укріплення потенціалу та послуг громадського здоров'я» [2].

На думку ВООЗ громадське здоров'я слід розглядати, як ресурс національної стратегії безпеки та засіб, що дозволяє людям жити благополучним, продуктивним та якісним життям. При цьому усі люди повинні мати доступ до необхідних ресурсів із забезпечення їхнього здоров'я. Тому в рамках системи громадського здоров'я воно має розглядатися у різних аспектах: соціально-біологічному, соціально-політичному, економічному, морально-етичному, психофізіологічному тощо.

ВООЗ визначено 10 основних оперативних функцій громадського здоров'я. Однією із них є «Сприяння розвитку досліджень у сфері охорони здоров'я для наукового обґрунтування політики і практики». В рамках даної функції громадського здоров'я ВООЗ

вказує, що наукові дослідження мають найважливіше значення для обґрунтування політики та принципів надання послуг. Наукові дослідження можуть здійснюватися у форматах описових, аналітичних та експериментальних робіт. Ця оперативна функція включає:

- дослідження з метою збільшення бази знань для реалізації науково обґрунтованої політики на всіх рівнях;
- розробку нових методів досліджень, інноваційних технологій і рішень у сфері охорони здоров'я;
- налагодження партнерства з дослідницькими центрами та академічними установами для здійснення своєчасних досліджень для прийняття рішень на всіх рівнях громадського здоров'я.

Наразі в Україні створюється система охорони громадського здоров'я [7]. При створенні системи громадського здоров'я поряд зі створенням організацій-

ної структури системи велике значення приділяється підготовці кадрового потенціалу [1, 6, 9, 10] та організації системи за її окремими напрямками [3, 4, 5, 8].

Але наукові дослідження, які присвячені питанням наукового забезпечення діяльності системи громадського здоров'я не виконувалися, що і зумовило актуальність даної роботи.

Мета роботи. Розроблення та представлення основних напрямків наукових досліджень в сфері громадського здоров'я та систему підготовки наукових кадрів даного профілю.

Матеріали та методи. При виконанні даної роботи використовувалися методи структурно-логічного аналізу та біблеосемантичний метод. Методичною основою дослідження став системний підхід та системний аналіз.

Результати та їх обговорення. При розробці напрямків наукових досліджень за спеціальністю громадське здоров'я нами за основу були взяті основні оперативні функції громадського здоров'я, як основні напрямки діяльності системи громадського здоров'я. При цьому було враховано, що громадське здоров'я як самостійна наука вивчає вплив соціальних умов і чинників навколишнього середовища на здоров'я населення для розробки профілактичних заходів з метою збереження та зміцнення здоров'я населення. Громадське здоров'я займається вивченням кола медичних, соціологічних, економічних, управлінських, філософських негараздів у конкретних історичних умовах. На відміну від різних клінічних дисциплін громадське здоров'я вивчає стан здоров'я не окремих індивідів, а людських колективів, соціальних груп і суспільства загалом у зв'язку з умовами їх життя.

Об'єктами досліджень наукової спеціальності мають бути: рівень громадського здоров'я та вплив на нього соціально-економічних, екологічних, біологічних, психологічних, медичних, клімато-географічних, суспільно-політичних детермінантів; нормативно-правова база, організаційні форми, методи, принципи, види надання послуг громадського здоров'я різним категоріям та групам населення, їх рівень, якість та ефективність; міжсекторальний підхід в організації діяльності системи громадського здоров'я та її складових; фінансово-економічна діяльність системи та закладів охорони громадського здоров'я; міжнародний і вітчизняний досвід діяльності систем громадського здоров'я та надання відповідних послуг.

Підготовка наукових кадрів для системи громадського здоров'я має здійснюватися у відповідності до Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556–VII.

На першому етапі має бути розроблений та затверджений паспорт наукової спеціальності «громадське

здоров'я». При цьому мають бути визначені відмінності в напрямках наукових досліджень між «Соціальною медициною» та «Громадським здоров'ям».

Провідними напрямками наукових досліджень за спеціальністю «Громадське здоров'я» мають стати:

- вивчення закономірностей змін показників громадського здоров'я у часі та на певних адміністративних територіях серед різних категорій населення з визначенням впливу на нього соціально-економічних, екологічних, біологічних, психологічних, медичних, клімато-географічних, суспільно-політичних детермінантів з метою обґрунтування суспільних заходів щодо зменшення або попередження їх несприятливого впливу;
- вивчення індексу здоров'я населення, глобального тягара хвороб та обґрунтування цільових профілактичних програм та програм відновлювального лікування в системі громадського здоров'я;
- вивчення причин смертності населення в працездатному віці та смертності дітей з метою обґрунтування та визначення завдань системи громадського здоров'я з їх зниження та формування відповідної політики;
- прогнозування медико-демографічної ситуації в країні та окремих регіонах з визначенням тенденцій, причин та моделювання можливих варіантів покращення;
- наукове обґрунтування і розробка інтегральних показників та індексів оцінки громадського здоров'я населення;
- наукове обґрунтування та розроблення політики, програм та заходів у сфері громадського здоров'я на державному та регіональному рівнях;
- наукове обґрунтування та розроблення механізмів, за допомогою яких здійснюється формування пріоритетів, планування заходів щодо реалізації політики і прийняття рішень у сфері громадського здоров'я;
- наукове обґрунтування якісно нових та оптимізація наявних організаційних форм, видів та методів діяльності органів, закладів та установ охорони громадського здоров'я на сучасному етапі розвитку суспільства;
- наукове обґрунтування організаційних структур, нормативів, критеріїв оцінки та стандартів якості послуг у сфері громадського здоров'я.

Специфічними методами досліджень громадського здоров'я виступають: епідеміологічний, статистичний, біблеосемантичний, соціологічний, експериментальний, економічний, медико-географічний, соціально-психологічний, прогнозування, експертних

оцінок, структурно-логічного аналізу, моделювання. Методичною основою досліджень стають методи системного підходу та системного аналізу.

Науково-практичними результатами досліджень громадського здоров'я є обґрунтування пріоритетних напрямів збереження та зміцнення здоров'я населення, подолання нерівності в показниках здоров'я, зниження негативного впливу на здоров'я соціально-економічних, екологічних, біологічних, психологічних, медичних, клімато-географічних, суспільно-політичних детермінантів, а також розвиток системи громадського здоров'я та її складових, механізмів залучення до збереження здоров'я населення інших секторів державного та приватного сектору за всіма рівнями управління.

Першим ступенем підготовки науковців за спеціальністю «Громадське здоров'я» має стати магістратура за професійно-науковою програмою. Підготовка в магістратурі має здійснюватися в медичних університетах та вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації, які мають медичні факультети.

Другим ступенем підготовки науковців є підготовка кандидатів наук (докторів філософії) в аспірантурі. При цьому необхідно на галузевому рівні визначитися з державним замовленням щодо кількості місць в аспірантурі в розрізі вищих навчальних закладів та науково-дослідних інститутів. Має бути передбачена можливість навчання в аспірантурі за вказаною спеціальністю за кошти юридичних або фізичних осіб.

Вищим рівнем підготовки наукових кадрів є докторантура. Підготовка в докторантурі має здійснюватися як за державним замовленням (у відповідності до створених кафедр громадського здоров'я у вищих навчальних закладах), так і за кошти юридичних або фізичних осіб.

Право на підготовку наукових кадрів за спеціальністю «Громадське здоров'я» можуть отримати вищі навчальні заклади III–IV рівнів акредитації, в яких працюють доктори медичних наук з арсеналом наукових досліджень щодо громадського здоров'я, і які мають опубліковані наукові роботи відповідного напрямку.

Галузь науки, з якої присуджуються наукові ступені є охорона здоров'я.

Висновки

Розроблені методичні підходи до організації наукових досліджень в системі громадського здоров'я. Визначені напрямки, об'єкт та методи дослідження в системі громадського здоров'я. Запропонована система підготовки наукових кадрів. Запропоновані для України інновації відповідають рекомендаціям ВООЗ.

Література

1. Грузева Т. С. Концептуальні підходи до обґрунтування системи підготовки кадрів для служби громадського здоров'я в Україні / Т. С. Грузева, І. М. Пельо, В. А. Сміянов, Л. І. Галієнко // *Wiadomości Lekarskie*. – 2016. – Т. LXIX. – № 6. – С. 719–725.
2. Европейський план дій по укріпленню потенціала и услуг общественного здравоохранения. – Копенгаген: ЕРБ ВОЗ, 2012. – 52 с.
3. Знаменська М. А. Комунікативна політика як ефективний засіб реформування системи охорони здоров'я / М. А. Знаменська // *Україна. Здоров'я нації*. – 2014. – № 1. – С. 78–83.
4. Основи громадського здоров'я: теорія і практика : навч.-метод. пос. / за заг. ред. О. В. Безпалько. – Ужгород: ВАТ «Патент», 2008. – 322 с.
5. Князевич В. М. Перспективи розвитку публічного управління у сфері громадського здоров'я України в умовах системних змін / В. М. Князевич, Т. П. Авраменко, В. В. Короленко / *Вісник НАДУ при президентіві України*. – 2016. – № 1. – С. 56–65.
6. Про внесення змін до постанови КМУ від 29.04.2015 р. № 266: постанова КМУ від 2 лютого 2017 року, № 53 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249722170> (дата звернення: 25.03.2017).
7. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я: розпорядження КМУ від 30.11.2016 № 1002-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249626689> (дата звернення: 25.03.2017).
8. Рингач Н. О. Громадське здоров'я як чинник національної безпеки: [монографія] / Н. О. Рингач. – Київ: НАДУ, 2009. – 296 с.
9. Шафранский В. В. Эффективная система последи-пломной подготовки специалистов для охраны общественного здоровья на этапе его формирования в стране / В. В. Шафранский, Г. А. Слабкий, И. С. Миронюк // *Модернизация высшего медицинского образования: модульная система обучения: науч.-практ. конф. с международным участием*, 16 мая 2016 г.: материалы, «Проблемы биологии и медицины». – Самарканд, 2016. – С. 167.
10. Шафранський В. В. Про необхідність розробки навчальних програм за спеціальністю «Громадське здоров'я»/ В. В. Шафранський // *Актуальні питання практичної інтеграції відомчих медичних структур в загальнодержавну систему охорони здоров'я в контексті реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я України: наук.-практ. конф.*, 15 жовтня 2015 р.: тези допов. – К.: 2015. – С. 19.

ОБЩЕСТВЕННОЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЕ КАК НАУЧНАЯ СПЕЦИАЛЬНОСТЬ

Г. А. Слабкий, В. В. Шафранский, И. С. Миронюк, Л. А. Качала

Разработаны методические подходы к организации научных исследований в системе общественного здравоохранения. Определены направления, объект, методы исследования в системе общественного здравоохранения. Предложена система подготовки научных кадров. Предложенные для Украины инновации отвечают рекомендациям ВОЗ.

Ключевые слова: *общественное здравоохранение, научная специальность, исследования, объект, направления, методы, подготовка научных кадров.*

PUBLIC HEALTH AS SCIENTIFIC FIELD

¹ G. O. Slabkiy, ² V. V. Shafranskiy, ¹ I. S. Myroniuk, ¹ L. O. Kachala

*¹ Uzhhorod National University
Uzhhorod, Ukraine,*

*² National Medical University named after O. O. Bogomolets of the Ministry of Public Health of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Methodological approaches to the organization of scientific research in the system of public health are developed. Directions, object and methods of research in the system of public health are defined. The system of the scientific personnel's training is presented. Innovations to meet the recommendations of the WHO for Ukraine are proposed.

Key words: *public health, scientific specialty, research, object, directions, methods, training of scientific personnel.*

Стаття надійшла до редакції 01.02.2017 р.